

Onder de loep

De bloedzuiger

Door: Gerda Hos

klasse: Hirudinea

0,5 – 15 cm lang

Aan het begin van het coronatijdperk gingen de buren met de hond gezellig wandelen in de duinen. Goed plan, totdat de hond, die door het zonnige weer dorst had gekregen, een poel insprong om af te koelen en te drinken. Daar stonden de buren naar te kijken tot de schrik hen besprong, want daar zagen ze een doodeng beest met golfbewegingen zwemmen. De hond werd in paniek uit het water gehaald en het "monster" werd met de mobiel vastgelegd. Wat voor engs zou dit wel niet zijn? Het leek op een heuse slang, maar dan in het klein. Zou het een jonge adder zijn? De wandeling werd gelijk afgebroken en bij thuiskomst kwam de buurman, de door het coronavirus opgelegde maatregelen negerend, bij ons vragen wat dit voor beest was. Na het zien van het filmpje kon ik hem geruststellen. Hond en mens hebben geen last van dit dier, want dit was waarschijnlijk een achtogige bloedzuiger. Het is een in zoet water levende ringworm, verwant aan de regenworm. Ze hebben een afgeplat lichaam dat verdeeld is in segmenten met kleinere ringen, maar zonder de borstels van de regenworm. Aan de voorkant hebben ze diverse ogen (zwarte pigmentvlekken) waarmee ze alleen het verschil tussen licht en donker kunnen waarnemen. Ademhalen doen ze via de

huid. Aan beide zijden van het lichaam zitten zuignappen. De grotere zuignap aan de achterzijde wordt gebruikt om de rustplaats vast te grijpen, terwijl de zuignap aan de voorkant de prooi grijpt. De bloedzuiger heeft 3 scherpe kaken met tanden (doodeng om te zien!), die een y-vormige wond in de huid van het slachtoffer maakt om zo bloed te kunnen zuigen of, afhankelijk van het soort bloedzuiger, om de prooi op te eten door de inhoud gewoon op te zuigen. Als er bloed wordt gezogen, soms wel 10x het eigen gewicht, wordt er eerst een anti-stollingsstof in de wond gespoten. Zijn ze volgezogen dan laten ze het slachtoffer weer los, maar blijft het wondje nog een tijd bloeden. Hierdoor kan er wondinfectie ontstaan. Een bloedzuiger vindt zijn prooi door te reageren op schaduw, beweging van het water en lichaamswarmte. Ze richten dan het voorlichaam op en als de prooi in de buurt komt zuigen ze zich vast en kan de heerlijke maaltijd beginnen! Op één stevig bloedmaal kunnen ze wel enkele maanden teren. Is er daarna geen prooidier beschikbaar dan hebben ze het vermogen eigen weefsel te verteren. Ze eten zich dan dus als het ware gedeeltelijk op en worden daardoor alleen wat kleiner! Je moet er toch niet aan denken! Ook de voortplan-

ting is apart. Ze zijn hermafrodit, maar wederzijdse bevruchting is standaard. In de voortplantingstijd ontstaat er een "zadel" (opzwellings) in het lichaam. Na een soort balts wordt het sperma in het lichaam van de partner gebracht of als pakketje op diens lichaam geplakt. Het sperma dringt dan gewoon door de lichaamswand heen naar de eierstok. De bevruchte eieren worden meestal in een cocon gelegd, die onder het lichaam wordt gedragen. Sommige soorten gaan zelfs een soort van broeden op de cocon. Nadat de jonge bloedzuigertjes uit het ei zijn gekropen blijven ze nog weken tot maanden aan het ouderdier hangen. Er is dus zelfs sprake van broedzorg. Gelukkig zijn de meeste bloedzuigers onschadelijk voor de mens. Ze kunnen zich wel vastzetten op ons lichaam, maar niet door de huid bijten. Met een plat voorwerp (mes, nagel) kun je ze zo van je huid schrappen. Ze zijn wel parasitair op vissen, amfibieën, slakken etc. Vroeger werd de medicinale bloedzuiger wel gebruikt op mensen om kwade sappen, die ziekte veroorzaakten, met het bloed op te zuigen. Zo werden ze o.a. gebruikt bij aderlatingen, hoofdpijn, koliek en bloedingstoringen. Gelukkig hebben we daar nu andere middeltjes voor, al hoorde ik laatst dat er toch nog wel gebruik wordt

Van en over de werkgroepen

Project Strandbroeders 2020

Door: Jan Alewijn Dijkhuizen & Henk Walbroek

gemaakt van bloedzuigers. Zelf zou ik daar geen voorstander van zijn! Er komen wel 28 soorten bloedzuigers in Nederland voor, allemaal in stilstaand of traag stromend zoet water met planten en donkere plekjes. Maar zo heb je ook de zeer zeldzame paardenbloedzuiger, die geen bloed zuigt, het grootste deel van de tijd op land doorbrengt en zich voedt met naaktslakken, regenwormen, insecten en zelfs rottend vlees. Ook in zee komen ze voor en dan parasiteren ze op roggen. Ook bestaan er landbloedzuigers, die leven van het bloed van mens en dier, maar gelukkig alleen op vochtige plaatsen in Zuidoost-Azië voorkomen. Als ze zelf niet opgegeten of gedood worden door een vijand (mens, bunzing, egel, waterrat, vissen, libellenlarven etc.) kunnen ze wel 20 jaar oud worden. De kleinere soorten, die ik steeds uit onze vijver vis, worden echter maar hooguit 3 jaar. Overwinteren doen ze lekker in de modder en ze zijn ook nog eens bestand tegen bevriezen. Al met al zijn het niet mijn favoriete dieren en ik hoop dat jullie er vannacht niet te eng van gaan dromen, want dat hebben mijn burens namelijk wel gedaan! En zelfs ik begrijp dat, want ook ik krijg de rillingen als ik ze zie. Ze lijken mij te veel op een slang en daar ben ik echt bang voor!

PS. In mijn vorige stukje over de wilde eend sloot ik af met de hoop dat het paartje wilde eenden toch ook dit jaar zouden terugkeren naar Tinte. En wat denk je! Zonder dat we ze gezien hadden heeft de eend in onze tuin een nest pulletjes uitgebroed. Toen ik op woensdag 29 april terugkwam van mijn dagelijkse fietstocht vond ik moeder met 10 bruine pulletjes op ons erf. Zo schattig! De familie ging eerst badderden in onze vijver om vervolgens naar de watering te vertrekken. Helaas was onze poes Bert ook in de tuin en wist onder onze ogen een vers kuikenboutje te verschalken. Het is de natuur, maar wel gruwelijk om daar getuige van te zijn.

Rust en ruimte voor strandbroeders

Rustige stranden zijn er nauwelijks nog in Nederland. Vogelsoorten die van oudsher op het strand broeden, zoals strandplevier en dwergstern, hebben te lijden onder verstoring door recreatie. Hun nesten mislukken of de vogels komen helemaal niet meer tot broeden. Gelukkig worden op steeds meer plekken delen van het strand afgezet met palen en touw. Om zulke strandafzettingen te doen slagen zijn toezicht en goede voorlichting essentieel. Op verschillende locaties zijn daarom vrijwilligers actief om strandbroeders hun rust en ruimte terug te geven. Naast de onmisbare communicatie met strandbezoekers verzamelen zij ook waardevolle informatie over broedsucces, verstoringbronnen en mogelijke predatoren.

Inleiding

Bontbekplevieren (foto Ad 't Hart)

Op meerdere plekken in Nederland worden al jaren delen van stranden afgesloten ten behoeve van broedende vogels. In 2018 is Vogelbescherming Nederland een project gestart om samen met natuurorganisaties, gemeentes en vooral lokale vogelwerkgroepen kansrijke broedgebieden te beschermen. Ook de vogelwerkgroep van de KNNV afdeling Voorne helpt hier aan mee. In 2019 is samen met Natuurmonumenten een deel van de Groene Punt afgesloten en met leden van de vogelwerkgroep voorlichting gegeven en de vogels zijn gemonitord. De locaties Westplaat en Slufter liggen binnen in het Natura 2000-gebied met een toegangsbeperkingsbesluit, hier is vooral ingezet op monitoring door leden van de vogelwerkgroep en handhaving door de buitengewoon opsporingsambtenaren van het Zuid-Hollands Landschap. In het voorjaar van 2020 is het gebied op de Groene Punt opnieuw als broedgebied ingericht. De vogels in het afgesloten gebied van de Westplaat en de Slufter werden vanaf het vroege voorjaar geteld.

Kaart locaties Voorne en Maasvlakte 2020

Dit is een klein overzicht van de waarnemingen en resultaten van dit project per gebied:

Groene Punt, Strand van Oostvoorne, Westplaat, Slufter, MV2.

In het begin van het seizoen zijn alle instanties die op het strand rijden ingelicht over dit project.

Gebruikte afkortingen in de hiernavolgende waarnemingenlijsten zijn: bontbekplevier (BB), strandplevier (SPL) en dwergstern (DS).

Groene Punt en Strand van Oostvoorne:

Voor de Groene Punt is een aantal nieuwe vrijwilligers gevonden: Jan Snoeij heeft nu steun van Judith Dekkers en Johan Stanneveld. Han Meerman heeft hen dit voorjaar wegwijs gemaakt.

Begin maart is de afzetting geplaatst op de Groene Punt, tijdens het seizoen zijn een aantal vernielingen en verstoringen door badgasten en motoren geconstateerd.

5/4: eerste paar BB gezien
11/4: tussen paal 9.0 en 9.2 3 paar SPL
13/4: Tussen paal 7.2 en 7.4 2 paar SPL foeragerend
19/4: 3 paar BB gezien 2 paar SPL paringsgedrag paal 9.0
29/4: parende SPL bij Paal 9.20 en paal 7.0
3/5: Bij paal 9.3 en 10.0 foeragerende BB en SPL
17/5: 3 paar BB en paar scholekster
18/5: Paal 8.0 paar SPL met 2 juvenielen
29/5: gezien Mark Hoekstein tussen paal 7.5 en 8.0 3 paar SPL met juvenielen
31/5: Paal 7.6 paar SPL en 2 juvenielen
3/6: Paal 10.9 2 paar BB alarmerend
14/6: alleen 2 paar scholekster geen BB en SPL gezien
5/7: Na de storm geen waarnemingen meer

Slufter en Westplaat

10/3: de afzetting op de slufter hersteld en borden bijgeplaatst.
5/4: 2 paar baltsende BB
26/4: 2 paar BB 2 nesten met 4 eieren
9/5: 1 paar BB op Westplaat.
14/5: 1 paar met 4 juveniele BB 1 paar BB met 3 juvenielen, 1 paar op nest
16/5: 34 DS druk baltsend op de Slufter
29/5: Mark: 2 nest BB 1 paar met 2 pullen 16 DS nesten
30/5: 8 territoria DS en 1 paar BB 4 eieren
14/6: 3 juveniele DS en 3 juveniele BB Slufter

Maasvlakte 2

Het strand van de Maasvlakte werd in het vroege voorjaar van 2020 afgezocht maar er werden geen baltsende vogels waargenomen. Het leek erop dat er net als in voorgaande jaren geen strandbroedvogels op het strand van Maasvlakte 2 zouden broeden.

De stranden werden begin maart door maatregelen van de overheid i.v.m. corona afgesloten. Achteraf bleek dit gunstig voor de vogels.

In die periode hebben zich op de punt van Maasvlakte 2 een kolonie dwergsterns en een aantal bontbekplevieren gevestigd. We zijn op 1 juni daarover getipt met het verzoek of we de mogelijkheid hadden om dat deel van het strand af te zetten.

Enkele leden van de vogelwerkgroep

